

Колектив Oz Books

ГОРДА БЪЛГАРИЯ
copyright © 2021 Oz Books
All rights reserved.

*Всички права запазени. Никаква част от тази книга не
може да бъде използвана или възпроизвеждана без
изричното знание и писменото позволение на издателя.*

ГОРДА БЪЛГАРИЯ
Oz books 2021

Всички права запазени.

Автор: Колектив Oz Books

Редактор: Ваклина Алексиева, Мартина Попова

Коректор: Милена Братованова

Адрес: България, София
ул. „Акад. Борис Стефанов“ №35
тел. +359 70020696
www.ozone.bg
ISBN: 9786197511192

Горда БЪЛГАРИЯ

ЛУКСОЗНО КНИЖНО ИЗДАНИЕ
2021

Увод

„О, неразумний юроде! Поради што се срамиш да се наречеш българин и не четеш и не говориш на своя език?“... С тези думи преди близо три века Паусий се обръща към нас, българите, и създава „История славянобългарска“, за да знаем, за да помним славното си минало и да се гордеем с него. 300 години по-късно тези думи звучат също толкова актуално, сякаш Паусий е надникнал в бъдещето през някакъв вълшебен телескоп.

„Горда България“ е нещо повече от игра. Тя ни превежда през вековете на битки, слава и победи, припомняйки моментите от историята на една държава, която в продължение на над 1300 години не е променила името си и не е изгубила нито едно знаме. България – земя на древни народи, кръстопът на стотици истории, бойно поле на хиляди битки. Земя, извоювана от мощни противници и големи съюзи.

В тази книга, в 70 кратки теми, ще Ви припомним онези велики моменти и онези велики личности, които са изградили камък по камък, дума по дума и са споили с кръв това, което днес наричаме наш дом – от пресичането на Дунава от Апсарух до възстановяването на българската държава след тъмните години на чуждо присъствие. Ще ви разкажем за трудния път към християнството, за битките, променяли картата на Европа, за борбата за запазването на българския бит, култура и ценности в най-тежките времена от нашата история, за хората, платили с живота си, за да извоюват всяка капка независимост, за тези, които с перото си са вдъхновявали хиляди, и онези, които са защитавали честта на България на бойното поле.

Не са много случаите в световната история, в които изгубеният битка главнокомандващ ще свали шапка и ще произнесе историческите думи: „Свалете знамената, минава генерал Вазов – победителят от Дојран!“. Тук е и изворот на културата и израстването на десетки други народи – с кирилицата даваме едно от най-големите богатства на света. Български глас звучи в космоса, български спортни рекорди стоят несломими с години, полетът на технологичната революция започва оттук с изобретяването на първия компютър.

Четейки следващите редове, с гордост ще се наречем българи!

Тракийската цивилизация

Когато говорим за България, неминуемо трябва да започнем от народите, населявали земите ни преди пристигането на хан Аспарух – траките. Историческите сведения указват, че те са стопани на днешните ни територии от средата на второто хилядолетие преди Христа. Заедно с прабългарите и славяните те са коренът, от който сме израснали днес.

Траките се разделяли на множество племена (познати са ни около 80), които, макар да носели различни имена, споделяли много общи светогледни представи и обичаи – огриси, гети, трибали, егони, беси и много други. Според някои антични автори народът им се наричал обобщено така на името на гревната лечителка Траке, която имала силата не само да отнема живота с билки, но и да го създава.

Сред най-могъщите тракийски племена са се отличавали огрисите, чийто цар Севт III построява великия град Севтополис, който превръща и в своя столица. В началото на XIX век екип археолози открива в подножието на връх Шипка изцяло запазена тракийска гробница – Голямата Косматка, в която се смята, че лежат тленните останки на великия тракийски цар. Възходът на огрисите продължава и достига най-голямата си мощ от средата на V в. до средата на IV пр. Хр., когато цар Котис I не само завладял цяла Тракия, но и дори опитал да съперничи на атиняните като водеща сила на Балканския полуостров. За съжаление, днес гревното наследство на нашите предци стои под хиляди кубични метри вода на гръното на язовир „Копринка“, някога наречен „Георги Димитров“.

Траките, подобно на народите в Древен Рим и Гърция, са вярвали в множество богове, а царете им са считали себе си за произхождащи от бог Хермес. Основно място в религията им са заемали Великата богиня майка и Слънцето. Вратата в Слънцето се преплита силно и с гръцката митология и неговото проявление в бог Аполон, а най-почитан сред боговете е бил Дионис (или наричан още Сабазий).

Сред имената на тракийските божества откриваме и името на Орфей – изкусен певец и музикант, който свирел толкова

нежно, че цялата природа се подчинявала на музиката му. Легендите разказват, че дори и тъмният повелител на царството на мъртвите – Хадес, бил умилостивен от огромния му талант и сила на любовта и се съгласил да върне сред живите любимата му Евридика. Единственото условие било Орфей да не поглежда назад, докато не преведе любимата си през коридорите на тъмното царство и не излезат на слънчева светлина. Дълго вървял Орфей, а зад себе си не чувал нито звук. Малко преди да излезе на повърхността, той не устоял на изкушението и се обърнал назад само за да види как образът на Евридика се стапя и се връща обратно.

Въпреки че са останали малко писмени сведения и тракийският език не е запазен, траките са оставили изключително наследство, доказващо изкусните способности на тези племена. Сред най-знаковите образци на тракийското изкуство са съкровищата от Панагюрище и Вълчитрън, които съдържат великолепно и много детайлно ювелирно изработени златни съдове.

ЛЮБОПИТЕН ФАКТ

Названието „трак“ е общото наименование на различни племена, всяко независимо от останалите.

Етнонимът от гръцки – **Θράσος** означава **дързък, необуздан.**

Спартак

Говорейки за траките, не може да не споменем и още едно име, превърнало се в легенда, свидетелство за героизма на народите и хората, живели по нашите земи. Спартак е име, обвито в легенди, от които е трудно да се отсее истината, но въпреки това знаем със сигурност едно – за времето си той е бил носител на революционни идеи, пламенен защитник на човека и неговите права. В историята остава като предводител на най-голямото робско въстание в Древен Рим, заради което и до днес името му е символ на свобода и непримиримост.

Той навярно е роден сред племето меду в края на II век пр. Хр. Това тракийско племе е населявало земите по средното течение на р. Стримон (днешна Струма), но учените не отхвърлят възможността да е бил и част от племената беси или гети. При всички положения е ясно, че даденото му гладиаторско име е тракийско, което свидетелства ясно за неговия произход. Как стига до гладиаторската школа на Лентул Батиат в гр. Капуа също не знаем и можем само да гадаем заради разнопосочните сведения в историческите извори, но най-силно се налага теорията, че е бил пленен от римските войски на Сула при превземането на тракийските територии, след което е продаден в робство. Така житейският му път го отвежда на гладиаторската арена, където да забавлява с кървави битки римското висше общество. Верен на максимата, че човек сам кове съдбата си, Спартак не се примирява с отредената му роля и заедно с още 70 други роби напада кухнята в гладиаторската школа. Така бунтовниците успяват да се въоръжат и да проправят пътя си към свободата. Набавят си истински оръжия от минаваща каруца и успяват да избягат в планината, като се смята, че са се криели в кратера на вулкана Везувий. Римските части били убедени, че много лесно ще потушат бунта и окупирали планината. Спартак и неговите сподвижници използвали прикритието на нощта, спуснали се по отвесните скали и успели да обкръжат и превземат римския лагер. С времето армията на Спартак се увеличавала и според източниците набъбнала до над 100 000 човека. Плутарх, който ни предава най-много сведения за въстанието, разказва, че през 72 г. пр. Хр. Спартак успял да удържи няколко победи, но през 71 г. пр. Хр. след размяна на победи с римляните неговата армия претърпяла две особено тежки поражения от Марк Лициний Крас. След последното са пленени 6000 от бунтовниците, които били разпънати на кръстове по целия път от Капуа до Рим. Спартак остава в паметта на цялото човечество като символ на вечния човешки стремеж към свобода.

Хан Аспарух

До VII век нашите земи са били населявани основно от траки и славяни, а собствеността на териториите често се е сменяла.

По това време на сцената на историята се появява хан Кубрат, част от рода Дуло, основател на Стара велика България, разположена на териториите на днешна Украйна и Южна Русия. Той имал петима синове, на които преди смъртта си оставя завет да не се разделят, защото само заедно могат да бъдат силни и несломими. Неуспели да изпълнят заръката му, синовете му се пръскат в различни посоки. Стара велика България спира да съществува, завладяна от хазарите. Аспарух поема към устието на р. Дунав, а брат му – Котраг – към река Волга, където основава Волжка България.

Аспаруховата армия наброявала около 200 000 души и постепенно се установила в местността Онгъл, днешна Южна Бесарабия, и изпълнявала охранителни функции за византийците. Аспарух успява да се възползва от тежкото положение на Византийската империя, която по това време е била заета с разрешаването на конфликта си с Арабския халифат, и да разшири владенията си. Уплашен от възможността за съюз с дунавските славянски племена и от допълнително заграбване на византийска територия, император Константин IV Погонат предприема боен поход и среща българската армия край Онгъл. Числеността ѝ, както и оттеглянето на императора от бойното поле, за да лекува подагра в Анхиало, силно разклащат бойния дух на византийците и те предприемат оттегляне и унижителна загуба.

След тази историческа за България победа Аспарух сключил съюз със седемте славянски племена и северите, избрал Плиска за своя столица и завладял земите между Дунава и Стара планина. Непрестанните набези на юг от Стара планина принуждават Византия да потърси примирие и така се стига до пролетта на 681 година, когато в Константинопол официално е подписан договор, който урежда териториалните граници на България и българската държава е официално призната.

Сведения за този договор ни дават византийските хронисти Теофан и патриарх Никифор, а западният хронист Зигеберт записва: „Отсега нататък трябва да се отбележи Българското царство”.

Хан Аспарух загива вероятно през 701 г. във война срещу хазарите. Погребан е в специален гроб с въоръжението си и съкровище във Вознесенка, днес квартал на гр. Запорожие в Украйна. Негов наследник на българския престол е синът му Тервел.

Хан Тервел

Следвайки тогавашните традиции за унаследяване на трона, след смъртта на хан Аспарух владетел на българските земи става неговият първороден син – хан Тервел, умел дипломат и военен стратег.

Още в началото на управлението си той сключва договор със сваления византийски император Юстиниан II Ринотмет (Носоотрязня) и му помага да се възкачи отново на престола след тридневна обсада на Константинопол. Тази победа му донесе втората по важност титла във Византийската империя – кесар (Caesar), както и първите територии на юг от Стара планина – областта Загоре.

Само три години по-късно, през 708 г., Юстиниан II Ринотмет, осъзнал стратегическата важност на областта, нарушава мира и се насочва през Тракия към Анхиало. Тервел напада изненадващо войската, като византиецът Теофан Изповедник ни разказва, че императорът успял да се скрие зад крепостните стени, прерязал жилите на коня си и избягал срамно с кораб към Цариград.

Отношенията с Византия остават обтегнати, като след смъртта на Юстиниан II Тервел продължава да извършва набези в нейните територии, което принуждава новия император Теодосий III да подпише изключително изгоден за България мирен договор. С него земите ни се разширяват още, Византия се задължава да изплаща годишен данък в злато, коприна и боядисани в червено кожи (знакови за кралската власт), уреждат се търговските взаимоотношения и вносни мита. Според някои историци в чест на този договор е изграден и един от най-старите и внушителни монументи, запазени и до днес – Магарският конник, а името му е изписано на древния надпис.

Година по-късно Константинопол е обсаден от арабите, тръгна ли на поход към вътрешността на Европа. Лев III Исавър се обръща към България със зов за помощ, на който Тервел незабавно се отзовава. Смята се, че арабската армия е наброявала над 100 000 души и е разполагала с огромен флот. Константинопол е обсаден по суша и море и по всичко личи, че ще падне една от най-значимите крепости по онова време. Със своите 15 000 човека армия Тервел напада арабите в гръб и им нанася жестоко поражение, като хрониките говорят за над 30 000 жертви от страна на арабите в това нечувано клане. Победата в битката донесе изключителна слава на българския хан и званието „Спасител на Европа“.

След смъртта си е канонизиран за светец, признат от източната и западната християнска църква. Чест, с която са удостоени единствено още светите братя Кирил и Методий.

Хан Крум

След смъртта на Тервел на българския престол се възкачват последователно ханове Кормесий, Севар, Кормисош, Винех, Телец, Савин, Умор, Токту, Паган, Телериц и Кардам, а през 803 г. владетел става хан Крум.

Много неща могат да бъдат разказани за легендарния владетел: няма друг български военачалник, който да е завладял шест византийски крепости, включително и днешната ни столица, носела името Сердика. Единствено преждевременната му смърт спасила от погром и столицата им – Константинопол. Крум е владетелят, поставил основите на българската държавност, съставяйки първите писани закони.

Началото на управлението на българския владетел се свързва основно с вътрешно укрепване на държавата и разширяване на териториите на север от река Дунав. Възползвайки се от слабостта на Аварския хаганат, разгромен преди това от краля на франките Карл Велики, Крум ги унищожаваше напълно и разширява границата на България до съседство с Франкската империя. Според византийската енциклопедия „Свидас“ Крум събира част от пленените авари и започва да ги разпитва кое според тях е довело до упадък на империята им. Наученото от тях той претворява в първите писани закони, установяващи правила за действия при клеветата, кражба и други престъпления. За да избегне пиянството, което считал за основна причина за упадък, той заповядал да се изкоренят лозята, а за клеветата или лъжа – наказанието било смърт.

Силно притеснена от нарастващата мощ на българската държавата, укрепването ѝ и постепенното разширяване на териториите ѝ, Византийската империя в лицето на Никифор I Геник нарушава мирните спогодби и предприема поход с цел нанасянето на превантивен удар. Така започва настъплението на Крум в пределите на империята и интензивната размяна на военни действия.

Апогеят във взаимоотношенията между България и Византия настъпва, когато Никифор предприема поход към столицата Плиска, унищожавайки огромна част от армията и подлагайки на зверски безчинства и мъчения мирното население. В отговор Крум изтегля ядрото на войската си и прегражда старопланинските

проходи – единственият път на Никифор обратно към земите му. В нощта на 25 срещу 26 юли 811 година войските на Византия се озовават във Върбишкия проход, където попадат на добре подготвена засада. Следва кървава битка, довела до един от най-големите разгроми на империята, а Никифор става един от тримата владетели във Византийската империя, които губят живота си в битка. Според легендите, за да отпразнува победата си, Крум прави от черепа на своята жертва чаша, с която вдигнал наздравица.

В периода до 813 година Крум успява да превземе още няколко византийски крепости, което води до преждевременното оттегляне от престола на император Михаил Рангаве и възкачването на следващия съперник – Лев V Арменец. С него българският хан се опитва да сключи примирие пред стените на Константинопол, но византийците намират в това отлична възможност да елиминират легендарния си съперник. Крум обаче забелязва засадата и макар и ранен, успява да избяга. Гневът на българския хан е толкова силен, че подлага на пълно унищожение всичко, което се намирало между стените на Константинопол и Адрианопол – църкви, храмове, крепости, селища... Българският хан е твърдо решен да сложи край на Византийската империя, но докато тече подготовката за превземането на столицата ѝ, Крум неочаквано умира.

С управлението на Крум се поставя началото на мощната му династия, от която произлизат Омуртаг, който заема престола след смъртта му, както и Борис, Симеон Велики и Петър.

„...И ЗАПОВЯДА, КАТО ИЗДАДЕ [СЛЕДНИТЕ] ЗАКОНИ:..”

„Ако някой обвини (наклевети) някого, то той да не се слуша, докато вързан не се разпита и ако се окаже клеветник и лъжец, да се убива...”

„Не се позволява никому да набавя храна на крадеца; и на оногова, който се осмелява това, веднага да се конфискува имотът”

„А на крадеца пък да се пречупват пищялите...”

„На всеки просяк да се не дава просто, но в достатъчно количество, та да не се нуждае втори път; на оногова, който не постъпва така, веднага да се конфискува имотът...”

Извадки от лексикона „Свидас”